

Den kolde krig ØST

Tema: Den kolde krig, Danmarks position, Østblokken, atomfrygt, civilt beredskab, autentiske genstande og kildekritik
Fag: Historie. Samfundsfag
Målgruppe: 7.-10. klasse. Ungdomsuddannelser. Voksenuddannelser

Materialesættet er udviklet i samarbejde med [PANZERMUSEUM EAST](#), 4200 Slagelse. Udover denne pædagogiske vejledning findes der to elevmaterialer til kassen: 1. Spørgeark til genstande og 2. Tema og aktiviteter. De findes på posten i mitcfu.dk

Denne pædagogiske vejledning giver forslag til, hvordan materialesættet 'Den kolde krig ØST' kan tænkes ind i et større forløb om den kolde krig med særligt fokus på begrebsforståelse, kildearbejde og elevernes undersøgende arbejde. Med elevarket 'Spørgeark til genstande' kan eleverne arbejde undersøgende med genstandene i materialesættet. Elevarket 'Temaer og aktiviteter' understøtter elevernes videre arbejde med genstandene og forskellige tematikker. Du kan som lærer lade eleverne arbejde selvstændigt med aktiviteterne i grupper, eller du kan vælge tematikker ud, som hele klassen skal arbejde med.

Faglig relevans/kompetenceområder

Materialesættet 'Den kolde krig ØST' lægger op til et undervisningsforløb om den kolde krig med fokus på det lokale beredskab i Danmark samt oprettelse af og livet i DDR. Genstandene i kasser lægger op til at sætte fokus på fortidens aktører i det storpolitiske spil. Genstandene knyttes derfor til Civilforsvaret, en grænsevagt fra DDR og ungdomsorganisationen FDJ.

Materialesættet kan anvendes i fagene historie og samfundsfag i forbindelse med et emne om den kolde krig, hvor der kan arbejdes med både den 'lille' historie og den 'store' historie ud fra problemstillingerne:

- Hvordan var det at være barn/ung i en totalitær stat som DDR?
- Hvordan fungerede det danske civile beredskab i perioden 1949-89, og kunne beredskabet have gjort en forskel ved et eventuelt angreb?

I historie kan der arbejdes med kompetenceområdet kronologi og sammenhæng med særligt fokus på samspillet mellem lokal, regional og global historie. I historie kan der ligeledes arbejdes kildekritisk med forskellige kildetyper bl.a. autentiske genstande, kort og forskellige fortolkninger. I forbindelse med kompetenceområdet historiebrug kan der fokuseres på arbejdet med historiske scenarier, hvor eleverne indlever sig gennem konkrete aktiviteter, som afprøvning af uniform. Løbende kan der arbejdes med udvikling af elevernes historiebevidsthed, hvor der kan skabes forståelse for, bevidsthed om og kritisk sans i forhold til, hvordan historie bliver brugt - dengang og i dag.

Ideer til undervisningen

Materialesættet indeholder forskellige autentiske genstande fra den kolde krig med særligt fokus på Østblokken og det civile beredskab i Danmark.

Tanken bag materialesættet er, at lade eleverne arbejde undersøgende og problemorienteret med forskellige kildetyper, bl.a. autentiske genstande, kort, statistik, historiske forklaringer mm. ud fra forskellige tematikker (se elevmaterialet '[Temaer og aktiviteter](#)'). Til materialesættet er der udarbejdet en Padlet (en digital opslagstavle) med forskellige online ressourcer: <http://kortlink.dk/2g5rr>

Der kan arbejdes med en dialogbaseret tilgang og variere mellem elevsamtaler, små øvelser samt miniforedrag fra læreren. Det er målet, at eleverne opnår erfaring med at undersøge kilder, særligt artefakter, kort og statistik. Eleverne skal øve sig i at stille spørgsmål og inddrage kilder, som en del af deres forberedelse til folkeskolens prøve i historie og samfundsfag. Ved genstande (tavse kilder) kan eleverne med fordel arbejde med både en sansbaseret og en problembaseret tilgang (se elevmaterialet '[Spørggeark til genstande](#)').

Det vigtigt at fokusere på samspillet mellem eleverne, kilderne og læreren, da kildearbejde kræver stor opmærksomhed og støtte fra lærerens side. Det kan være en fordel, at eleverne har viden om og erfaringer med kildekritik, her kan [HIK-modellen](#) (udviklet af Jens Aage Poulsen, Historie Lab) være et konkret bud. I modellen fokuseres der på kildens **Hensigt**, kildens **Indhold** og kildens **Kontekst** (HIK).

FØR I arbejder med materialesættet

Det er en fordel at have arbejdet med elevernes forforståelse forud for arbejdet med materialesættet.

- **Inddrag elevernes familiehistorie.** Lad eleverne interviewe deres forældre eller bedsteforældre om perioden før 1989 (Murens fald). De kan spørge ind til oplevelser og tanker fx hvordan det påvirkede deres hverdag at leve under den kolde krig? Eller om de husker særlige begivenheder, som der blev fortalt om i radio og tv?
- **Undersøg faglige begreber** - indholdsbegreber og nøglebegreber. Et forslag til begreber kunne være dette - find selv på flere, evt. sammen med eleverne. (Se elevmaterialet '[Temaer og aktiviteter](#)')

Warszawa-pagten	NATO	Våbenkapløb
Oprustning	Nakasaki-bomben	Danmarks strategiske placering
Det civile beredskab	Strategisk/Taktisk	kildekritik

Lad eleverne undersøge udvalgte begreber i forskellige læremidler og evt. online (afgræns til forskellige hjemmesider fx lex.dk, aldrig kun én kilde!). Arbejd efterfølgende med ordene via ordkort.

Dette kan bl.a. gøres gennem 'ekspertgrupper'. Eleverne deles i grupper (ekspertgrupper), og hver gruppe fordyber sig i hvert sit underemne. I fællesskab i gruppen bliver eleverne eksperter på underemnet, som de derefter i andre grupper (hjemmegrupper) fremlægger. Afslutningsvis kan eleverne igen mødes i deres ekspertgrupper og i fællesskab opsummere, hvad de har hørt fra de øvrige grupper. Fælles opsamling og refleksion. Her har læreren en sidste mulighed for at opklare og korrigere eventuelle indholdsmæssige misforståelser.

Mens I arbejder med materialesættet

Benyt elevmaterialet som findes på posten i mitcfu.dk:

1. [Spørggeark til genstande](#)
2. [Temaer og aktiviteter](#)

Med elevmaterialet 'Spørggeark til genstande' kan eleverne arbejde undersøgende med genstandene i materialesættet. Elevmaterialet 'Temaer og aktiviteter' understøtter elevernes videre arbejde med genstandene og forskellige tematikker. Du kan som lærer lade eleverne arbejde selvstændigt med aktiviteterne i grupper, eller du kan vælge tematikker ud, som hele klassen skal arbejde med.

Lad eleverne arbejde med forskellige kildetyper med fokus på Danmark under den kolde krig eller Østblokken 1949-89 (Se materialesættet og finde flere kilder her: <http://kortlink.dk/2g5rr>)

Udarbejd forskellige problemstillinger, som eleverne skal undersøge med kilderne. Lad eleverne undersøge kildens hensigt, indhold, men også kontekst. Fx Hvad er formålet med kilden? Hvad handler kilden om i korte træk? Er der en særlig tendens i kilden? Hvor, hvornår og i hvilken sammenhæng er kilden blevet til? Læs mere om kildearbejde på emu.dk og inddrag fx analysemodellen: [HIK-modellen](#)

Efter I har arbejdet med materialesættet

Eleverne vælger i grupper forskellige kilder/genstande, som de ønsker at formidle for resten af klassen. Eleverne kan vælge 3 eller 5 kilder/genstande, som har gjort størst indtryk på dem, og som knytter sig til en bestemt tematik, fx civilt beredskab, atomfrygt m.fl. Eleverne kan efterfølgende formidle kilderne i et produkt, fx en digital billedfortælling via et præsentationsprogram. De kan også lave interaktive billeder i programmet Thinglink (skoletube.dk).

Fælles på klassen kan eleverne genbesøge de faglige begreber og evt. udarbejde forskellige quiz til hinanden fx en Kahoot (via create.kahoot.it)

Museumsbesøg. Besøg [PANZERMUSEUM EAST](#) ved Slagelse eller et andet museum med fokus på Den kolde krig, fx Stevnfortet.

Supplerende materialer

Forslag til supplerende materialer, der kan streames på mitCFU.dk:

TV-serie: 'Danmark i kold krig' (TV2 Syd, 2018. 8 afsnit): <https://mitcfu.dk/TV0000113757>.

Udsendelserne præsenterer os for det civile beredskab gennem besøg ved forskellige steder og spor i landskabet, og interview med forskellig civile aktører, fx hjemmeværnsfolk.

TV-serie: 'Danmarks hemmelige atomforsvar' (DR2, 2016. 2 afsnit): <https://mitcfu.dk/TV0000037837>.

Regeringens hemmelige dobbeltspil i landets atomvåbenpolitik. Atombomber stod klar kun syv kilometer syd for grænsen.

Spillefilm: 'Thirteen Days' (Constantin Film, 2000): <https://mitcfu.dk/CFUFILM1073000>:
Cubakrisen udspillede sig over 13 dage i oktober 1962, heraf filmens titel.

Spillefilm: 'Die Reise mit Vater' (Angel Films, 2021): <https://mitcfu.dk/CFUFILM1117387>.
Filmen giver et unikt indblik i tilværelsen bag jerntæppet, specifikt det autoritære overvågningssamfund i Rumænien omkring det tidspunkt, hvor sovjetiske kampvogne rullede mod Prag, og '68 varslede et ungdommeligt nybrud i vesten.

Spillefilm: 'To minutters stilhed' (Akzente Film, 2018): <https://mitcfu.dk/CFUFILM1106019>.
Et spændende drama om en skoleklasse, som trods systemet i det tidligere Østtyskland. Året er 1956.

Forslag til supplerende materialer, der kan bookes på mitCFU.dk:

Billedbog: 'A' (Pavel Čech. Torgard, 2021): <https://mitcfu.dk/38947249>.
Bogen er en ordløs billedfortælling (tegniserie), der gennem billeder fortæller om livet i en diktaturstat. Den tjekkiske forfatter Pavel Čech har selv oplevet at leve bag jerntæppet.

Bog: 'Den kolde krig' (De store Fagbøger. Gyldendal, 2011): <https://mitcfu.dk/28796226>.
Bogen giver et indblik i, hvordan den kolde krig opstod og udviklede sig.

Materialesæt: 'Den kolde krig' (Flachs, 2001): <https://mitcfu.dk/96424787>.
Kasse med flere titler om den kolde krig, fx 'Årsagerne til den kolde krig'.

Relevante eksterne materialer

Find Padlet med supplerende materialer på <http://kortlink.dk/2g5rr>,
eller scan QR-koden.

Udvalgte materialer, der også nævnes i elevmaterialet 'Tematikker og aktiviteter':

- Video: [Da Aarhus forberedte sig på atomkrig](#), danmarkshistorien.dk, Aarhus universitet.
- Artikel og video: [Den Kolde krig - Danmarks krige - Militærhistorie](#) (Nationalmuseet). En kort introduktion til den kolde krig samt videopræsentation af forskellige militære genstande.
- Artikel og temaside: [Konflikten mellem Øst og Vest](#) (DR Skole). En kort intro til forskellige begreber. En del af temaet velfærd og kold krig.
- Pjece: [Hvis krigen kommer](#) (1962).
- Kildesamling: <https://www.his2rie.dk/kildetekster/>. Kig under 'Danmark under den kolde krig' eller 'Østblokken 1949-89'.
- Hæfte: ['Kold krig - 33 fortællinger om den kolde krigs bygninger og anlæg i Danmark, Færøerne og Grønland'](#), Slots- og kulturarvsstyrelsen.